

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
Бутенка Сергія Сергійовича
«Філософсько-правовий вимір власності як основи демократії»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.12 – філософія права

Філософсько-правове осмислення феномену власності влади пов'язане з необхідністю побудови розвинутого громадянського суспільства в Україні, в якому право є домінуючим регулятором суспільних відносин. Детальний аналіз дисертації Бутенка Сергія Сергійовича «Філософсько-правовий вимір власності як основи демократії» дозволив зробити такі узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється тим, що сьогодні є потреба у проведенні філософсько-правових досліджень трансформації змісту питань власності на всіх етапах розвитку людства. Особливе значення такого роду дослідження мають для України, яка обрала свій шлях розвитку, часто нехтуючи європейським та світовим позитивним досвідом, що позначилося на формуванні її правової системи.

Дисертант обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження також фактом тривалого транзитивного становища України, що виявляється (особливо у питаннях власності і права власності) в інертності населення, генетичний код якого підірвано голодоморами, колективізацією, офіційним та неофіційним приниженням «приватновласницьких інтересів», недосконалістю законодавства, непрофесійними, а інколи і протиправними, діями новоявлених суб'єктів власності, особливо в сфері діяльності акціонерних товариств тощо.

Соціальні негаразди, які пережив український народ, обумовили певну недовіру до економічної політики держави з боку внутрішніх та іноземних інвесторів, стають причиною збитків фізичних осіб - акціонерів, а також

ВРСДЗ НАВС			
Вх. №	1659		
16	04	20	18 р.
кількість аркушів:			
осн. док.	14	додаток	-

перешкоджають розвитку дрібного та середнього бізнесу, який є основою економічної стабільності сучасної цивілізованої держави, а в головному - блокують розвиток демократії в Україні.

Дисертант справедливо зауважує, що власність як філософська та правова категорія була об'єктом досліджень видатних мислителів як давнини так і сьогодення, що обумовлено її значним впливом на суспільні відносини у практично усіх сферах громадського життя.

Окрім того, вітчизняна філософія права сьогодні прагне вийти на новий якісний рівень і по-новому переосмислити значну кількість проблем і питань, однозначних відповідей на які не існує. Однією із спроб такого переосмислення проблеми власності, але з позицій сучасних методологічних підходів, і є дисертаційне дослідження Бутенка С. С. У зв'язку з цим обрана тема дослідження є не лише актуальною і перспективною, але засвідчує практичну орієнтованість здобувача на вирішення найбільш суперечливих проблем сучасного суспільного життя в нашій державі.

Дисертаційне дослідження Бутенка Сергія Сергійовича є сьогодні актуальним, оскільки воно виконане в мейстрімі самих останніх світоглядних орієнтирів, якими послуговується Україна. Слід зазначити, що ми вперше маємо справу із постановкою питання про власність з такого ракурсу.

Доказом актуальності дослідження є і завдання наукового пошуку, які сформулював автор відповідно до мети – віднайти систему «заходів щодо визначення й систематизація філософсько-правових аспектів змісту категорії власності; виявлення залежностей між структурно-функціональною специфікою інституту власності та характером суспільних відносин у економічних, правових, політичних, національних, морально-етичних, культурних, духовних та інших сферах життєдіяльності соціуму, зокрема, засад та принципів конституційного, кримінального, цивільного, господарського, адміністративного та інших галузей права, організацію функціонування та визначення меж повноважень органів державної влади і місцевого

самоврядування, діяльність інститутів громадянського суспільства, формування національної правосвідомості, добробуту та благополуччя населення».

Автор для досягнення означеної мети поставив перед собою такі наукові завдання:

– означити проблемне поле дисертаційного дослідження, висвітливши історичні, соціокультурні, економічні та філософсько-правові виміри утворення власності як складної та поліфункціональної ознаки демократичного суспільства;

– дослідити джерельну базу формування інститутів власності їх вплив на утвердження демократичних принципів державного управління;

– визначити методологію та понятійний апарат, використання яких сприятиме виконанню дослідницьких завдань;

– виявити закономірності трансформації впливу власності на людську правосвідомість як однієї з причин переходу людства на вищі стадії розвитку;

– зробити порівняльний аналіз принципів положень найбільш розповсюджених філософсько-правових вчень стосовно власності та їх вплив на формування принципів державного управління;

– визначити ступінь рецепції ліберальної, марксістської, консервативної та соціалістичної філософсько-правових доктрин на перспективи генезису питань власності після поновлення Української державності;

– проаналізувати засади сучасного вітчизняного конституційного, кримінального, сімейного, цивільного, земельного права законодавства стосовно власності, визначити перспективи його удосконалення в контексті зовнішньополітичної стратегії України на інтеграцію у Європейське співтовариство.

Рекомендації, які сформульовані в дисертаційній роботі Бутенка Сергія Сергійовича достатньо обґрунтовані Чому сприяли:

- в роботі використані сучасні методи досліджень в галузі філософії права та суспільствознавчих наук;
- аналіз достатнього масиву наукової літератури з різних напрямів (автор продемонстрував уміння творчо працювати із науковою літературою із різних галузей знань);
- проведення самостійного пошуку.

Наукова новизна дисертаційної роботи. Положення наукової новизни, сформульовані дисертантом, мають особливу наукову значущість, оскільки вони розкривають власне онтолого-аксіологічну природу власності. Автор вказує на те, що для конкретного моменту розвитку вітчизняної філософії права характерним є відсутність саме комплексно-системних філософсько-правових праць, присвячених проблемам власності і права власності. Аналіз праць, здійснений дисертантом в процесі підготовки роботи, показав, що вони частково або дотично зачіпають підняті питання, часто носять вузько спеціальний характер – занадто заюридизовані (праці із галузевих юридичних наук).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення і висновки дисертації висвітлено у 7 публікаціях у вітчизняних фахових виданнях та 1 – у закордонному. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практична значимість роботи підтверджується актами впровадження результатів дослідження: акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 травня 2017 року, акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 травня 2017 року.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Архітектонічно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Текст

дисертації логічно побудований і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Визнаючи в цілому вірний підбір методологічного інструментарію, теоретичну цінність рецензованого дослідження та його практичну значущість, потрібно зупинитись на ряді **неточностей та спірних моментах представленої на обговорення наукової роботи.**

1. Враховуючи той факт, що рецензована робота виконана з філософії права, авторові потрібно було б більше уваги приділити специфіці такого нового напряму сучасного суспільствознавства як філософія власності. Цей термін згадується у тексті дисертації, але не одержує належного висвітлення, особливо враховуючи те, що сучасні дослідження в соціальних науках вимагають створення нових мультидисциплінарних напрямів. Сьогодні має місце створення міждисциплінарного вчення про власність – пропетології, розділами якої є економіка власності, соціологія власності, право власності, політична теорія власності і т.п. Філософію власності необхідно розглядати як першу передумову пропетології, оскільки вона окреслює межі таких розділів (кожен з яких формує свій власний напрямок філософського дослідження власності) як: онтологію власності, епістемологію і методологію дослідження власності, аксіологію власності, етику власності.

2. Центральною категорією дослідження є категорія «власність». За загальним визначенням, вона позначає відносини між суб'єктами з приводу приналежності їм тих чи інших благ. Найчастіше суть власності виражається в термінах «володіння або обладання» і «привласнення». Останній термін «привласнення» в визначеннях власності зустрічається найчастіше, оскільки виражає динамічний, процесуальний характер

відносин власності. Дослідження набуло б додаткового змістовного посилення, якби дисертант проаналізував концепти «власність», «обладання (володіння)», «привласнення». Тим більше, що проблема концепту є, перш за все, філософською за своєю природою.

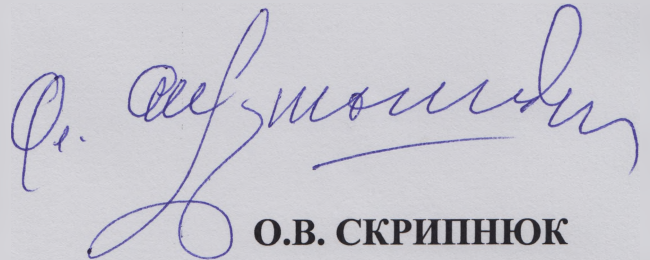
3. Поза увагою автора дисертації залишилися наукові дослідження щодо феномену власності М. Вебера. На початку ХХ століття М. Вебер розробив власну типологію власності, яка була представлена у його програмній праці «Історія господарства», виділивши такі об'єкти власності: а) можливі пропозиції (найманої праці); б) речові засоби виробництва; в) керівні положення.
4. Видається не зовсім логічним акцентування уваги дисертантом на праві власності як праві, яке охороняється державою. Адже в межах європейської правової традиції право на власність, поряд з правом на життя і свободою є невідчужуваними, природними правами, безвідносно до держави як політичної організації.
5. У тексті дисертації зустрічається ряд методологічних та фактологічних неточностей. Зокрема, у підрозділі 2.2. «Філософія власності в контексті формування та утвердження класичних канонів римського права»: 1. автор вказує на те, що в межах давньоримського правового поля з часом об'єдналися в єдину систему квіритське право, преторське право і цивільне право, але в римській правовій дійсності римське цивільне право мало ще одну назву – квіритське право. Мабуть, автор мав на увазі, що система римського приватного права утворилася в результаті об'єднання положень римського цивільного права, права народів і преторського права; 2. едикт імператора Каракалли 212 р. передбачав надання римського громадянства не усім жителям Римської держави, а лише вільним.

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертанта.

Загальний висновок

Дисертаційна робота «Філософсько-правовий вимір власності як основи демократії» є оригінальною авторською працею, яка поглиблює наявні філософсько-правові знання щодо природи та специфіки власності і є суттєвим внеском до вітчизняної правової науки. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею. Виходячи з наведеного вище, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам, сформульованим у п.п. 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Бутенко Сергій Сергійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.12 – філософія права.

**Академік НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України,
Заслужений юрист України**

О.В. СКРИПНЮК

